

1
3.06

До Спеціалізованої вченої ради Д 26.062.02
Національного авіаційного університету
03680, м. Київ, проспект Космонавта Комарова, 1, корпус 1

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Коваленка Євгена Володимировича
«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
КОРПОРАТИВНОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасною економічною наукою доведено і практично підтверджено, що для забезпечення сталого розвитку економічних систем, формування та реалізації успішної державної економічної політики соціальна відповідальність бізнесу має не менше значення, ніж розвинута економічна інфраструктура, політична стабільність або реалізація проектів інноваційного розвитку. Кращі світові та вітчизняні практики переконують у тому, що успішні та глибокі соціально-економічні перетворення можливі лише за умови, коли в них свідомо та відповідально бере участь більша частина населення та інститутів економіки і суспільства. Як міжнародний, так і вітчизняний з усією очевидністю підтверджують, що розв'язання таких першочергових завдань, як набуття незаперечних конкурентних переваг, підвищення якості життя, збалансований розвиток тощо, стає можливим тільки за умови ефективного функціонування інституту соціальної відповідальності. Формування та розвиток цього інституту є об'єктивною реакцією на виникнення гострих економічних, екологічних, соціальних, соціокультурних та інших проблем сьогодення.

Цілком очевидно, що імплементація складного і соціально значущого інституту, яким є інститут соціальної відповідальності, в практику господарювання не можлива без системного наукового опрацювання цієї проблематики. Незважаючи на активізацію наукових досліджень у царині соціально відповідальної діяльності, все ж маємо визнати, що існуючі досягнення нерідко межують з поразками. Наукова спільнота все ще не спромоглася переконати політикум, менеджмент усіх рівнів та зародити у свідомості абсолютно більшості частини практиків, від яких залежить реалізація політики стійкого розвитку, що соціальна відповідальність і в гуманістичному, і в соціально-економічному розумінні — це не дії на злобу дня, не піар-акції, не розкіш, від якої можна відмовитися, а надійний захист від соціальних ризиків, одна з передумов прирощення соціальних ресурсів та здобуття конкурентних переваг. Маємо визнати, що «дерево» соціальної відповідальності вкрай повільно приживається на українській землі, а якщо й

приживається, то погано родить. Однією з причин такого стану є домінування несистемного поверхневого фрагментарного дослідження проблематики соціальної відповідальності за ігнорування міждисциплінарного інструментарію, що є прикро, але реальністю.

Отже, незважаючи на те, що проблеми розвитку соціально-економічних систем знайшли своє вирішення в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, широке коло теоретичних і методологічних питань залишається нерозв'язаним. У зв'язку з цим, автором визначено наступні завдання дисертаційної роботи:

- проаналізувати еволюцію відповідальності бізнесу в контексті сучасної теорії корпоративної соціальної відповідальності;
- сформувати концептуальні засади розвитку КСВ;
- розробити теоретичні та методичні засади формування організаційно-економічного механізму управління КСВ;
- дослідити стан та особливості розвитку КСВ в Україні та на цій основі удосконалити методичні підходи до її діагностування;
- визначити інституційну структуру та стан управління КСВ в Україні;
- розробити методичні положення щодо удосконалення організаційно-економічного механізму управління КСВ;
- запропонувати методичні підходи до оцінювання рівня управління КСВ;
- науково обґрунтувати практичні рекомендації щодо сприяння розвитку КСВ на засадах впровадження громадянської партиципації.

Тому звернення дисертанта до проблематики соціально відповідальної діяльності з метою розробки нових теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-економічного механізму управління корпоративного соціальною відповідальністю в Україні є своєчасним, виправданим і науково значимим.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Актуальність дисертаційного дослідження підтверджується тим, що робота виконана в рамках таких науково-дослідних тем: *Національного авіаційного університету МОН України "Інституційне забезпечення формування конкурентних стратегій підприємств на засадах соціально-відповідального маркетингу"* (державний реєстраційний номер 0117U006511); *Сумського державного університету МОН України «Розробка інституційних і економічних засад забезпечення сталого розвитку і «зеленої» економіки на регіональному рівні»* (державний реєстраційний номер 0116U007179) та *«Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства»* (державний реєстраційний номер 0111U002149).

В межах цих досліджень дисертантом було запропоновано методичні підходи до оцінки рівня управління КСВ; науково обґрунтовано шляхи

удосконалення інституційного механізму управління КСВ як основою сталого розвитку економіки.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Представлена дисертаційна робота Коваленко Є. В. є оригінальною науковою працею, яка має послідовну і виважену структуру. Вона виконана на належному теоретичному й прикладному рівні, є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про різносторонню наукову компетентність її автора.

Основні результати досліджень дисертанта достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані у результаті аналітичної роботи, вивчення достатньої кількості праць зарубіжних та вітчизняних дослідників, застосування різноманітних методів економічних досліджень, достатньої апробації результатів роботи.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Коваленка Є.В. базуються на системному підході до дослідження розвитку процесів управління КСВ. Підґрунтям основних положень дисертації, які містять наукову новизну, стало вивчення та застосування автором результатів сучасних фундаментальних і прикладних досліджень, нормативно-правових актів України, матеріалів наукових та науково-практичних конференцій щодо розвитку корпоративного сектору національних економічних систем.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується адекватним використанням сучасних методів дослідження: *аналізу, синтезу і формалізації* - при узагальненні теоретичних підходів до визначення сутності та складових КСВ, ідентифікації факторів і методичних підходів до оцінювання рівня КСВ; *історичного методу* - для ретроспективних досліджень розвитку КСВ як економічної категорії, визначення етапів її становлення та їх особливостей; *системно-структурного методу* - для обґрунтування методичних засад побудови та удосконалення організаційно-економічного механізму управління КСВ; *статистичного методу* - у процесі аналізу статистичних даних з метою оцінювання рівня управління КСВ; *методу багатомірного факторного аналізу, методу головних компонент* - для ідентифікації найважливіших індикаторів, які суттєво впливають на рівень управління КСВ, і формування синтетичних факторів управління КСВ; *індексного методу, методу порівняльного аналізу* - для обґрунтування та розрахунку індексу рівня управління КСВ та аналізу регіональних відмінностей його значень; *графічного, табличного методів* - для графічного представлення результатів досліджень; *методу причинно-наслідкових, функціональних, логічних зв'язків і залежностей* - з метою формування та оптимізації організаційно-економічного механізму управління КСВ в системі економічних відносин на макроекономічному рівні, розробки стратегічних напрямів розвитку КСВ.

Наукові положення, висновки й рекомендації, що сформульовані у дисертації, є достовірними. Достовірність усіх наукових положень підтверджується глибоким та критичним аналізом інформаційно-аналітичних праць (220 найменувань літературних джерел) зарубіжних та вітчизняних учених щодо проблематики розвитку корпоративного сектору національних економік та КСВ зокрема.

Оцінка наукового змісту дисертаційної роботи та її завершеність

Дисертаційна робота виконана відповідно до вимог МОН України, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури і додатків. Обсяг дисертації становить 271 сторінку друкованого тексту, містить 8 формул, 20 таблиць та 19 рисунків. Список використаних джерел нараховує 220 найменувань.

Робота є структурованою, відрізняється логічною побудовою, теоретико-методологічною і практичною спрямованістю. Емпіричні дослідження підтверджують обґрунтованість застосованих автором теоретико-методологічних підходів.

У дослідженні, що виконані, результати якого винесені на публічний захист соціальна відповідальність, цілком правомірно та виважено, постає як складне суспільне явище, комплексна характеристика якого передбачає виокремлення суб'єктів, об'єктів, компонентів, місця в системі цінностей.

Автор цілком справедливо стверджує (стор. 59), що КСВ – це відповідальність організації за вплив її рішень, дій та їх наслідків на суспільство в цілому, соціальні групи, навколишнє середовище, яке враховує очікування стейкхолдерів; відповідає міжнародним нормам етики ведення бізнесу та чинному законодавству; передбачає збалансування економічних, екологічних і соціальних параметрів діяльності організації з метою забезпечення її сталого розвитку; інтегрована у стратегічну і операційну діяльність підприємства; формується на основі встановлення партнерського регулювання відносин з державною та місцевою владою. Це твердження є логічним, оскільки зміст КСВ має відображати також і аспект партнерських відносин з державою, адже це визначає порядок і зміст основних процедур та процесів у сфері КСВ.

Заслуговує на увагу удосконалена автором чотирирівнева модель розвитку КСВ (стор. 48). Відповідно до неї розвиток КСВ передбачає поступовий перехід від виконання суто юридичних зобов'язань, чітко регламентованих міжнародним та національним правом або рішеннями місцевих органів влади і самоврядування, до добровільної превентивної діяльності.

Заслуговує на увагу й те, що соціальна відповідальність як філософська та державно-управлінська категорія відображає ціннісно-правовий аспект суспільних відносин. Актуалізація цього аспекту переносить наголос з відповідальності людини перед суспільством і державою на взаємну соціальну відповідальність успіх суб'єктів суспільства.

В роботі визначено та науково обґрунтовано принципи оцінки рівня КСВ для малих і середніх підприємств. Вони є прийнятними як для малих, так і для великих підприємств, оскільки відображають загальні підходи до оцінювання соціальної відповідальності бізнесу. Особливістю цих принципів є те, що вони включають також прозорість та наукову обґрунтованість (стор. 31, 123-124).

Особливе місце в ієрархії рівнів соціальної відповідальності автор дисертації справедливо відводить державі. Підтримуємо пошукача у тому, що соціальну відповідальність повинна мати передусім держава в особі її законодавчих і виконавчих органів. Дійсно, саме держава може і повинна створити справедливі і прозорі правила діяльності для всіх суб'єктів і громадян та ефективну систему контролю, яка б забезпечила їх виконання.

На основі аналізу стану управління розвитком КСВ в Україні та світі, практик соціально відповідальної діяльності підприємствами та наукових розробок вітчизняних учених автором був розроблений організаційно-економічний механізм державного регулювання КСВ. Важливим фактом є те, що основною метою даного механізму управління КСВ дисертантом визначено забезпечення сталого розвитку на основі встановлення співпраці держави та бізнесу як довгострокового орієнтиру (стор. 168-173).

Заслуговує на увагу запропонована автором класифікація та змістові характеристики мотивів залучення бізнесу до соціально відповідальної поведінки, а саме, інструментальні, моральні, легітимні, політичні.

Складовою проведеного дослідження є виокремлення об'єктивних та суб'єктивних причин, які обмежують потенційні масштаби та реальний прояв в практиці України соціально відповідальної поведінки бізнес-організацій. До їх складу автор дисертації справедливо відносить : не адекватну потребам сьогодення роль держави як соціального інституту та соціального партнера; відсутність належних інституційних передумов для розвитку соціально відповідальної діяльності; спотворене уявлення щодо сучасної місії бізнесу; недостатнє наукове опрацювання прикладних засад імплементації КСВ в систему корпоративного управління.

У роботі обґрунтовано, що впровадження New Public Management, Good Governance та партиципаторного бюджетування можуть стати потужними стимулами розвитку КСВ, так як стимулюють громадянську ініціативу та залучення бізнесу до вирішення регіональних та загальнодержавних проблем (стор. 199-212).

Висновки і пропозиції відображають результати дослідження і підтверджують, що дисертаційна робота є завершеним комплексним дослідженням.

Наукова новизна дослідження

Поставивши за мету дослідження розробку теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-економічного механізму управління КСВ в Україні, автором на основі системного осмислення теорії КСВ та комплексного аналізу основних її положень виявлено особливості становлення соціальної відповідальності бізнесу, визначено основні інструменти управління нею з метою посилення її структурно-функціональної ролі у сталому розвитку національної економіки.

Є всі підстави стверджувати, що отриманий дисертантом науково-прикладний доробок буде сприяти утвердженню об'єктивного, неупередженого, сучасного розуміння глибинної сутності та ролі соціальної відповідальності, значення усього феномену для конкретної людини, бізнес-організації, держави і суспільства загалом.

Основні результати наукового дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що дисертант:

- вперше розробив методичний підхід до забезпечення оцінювання рівня управління КСВ, що полягає в розрахунку відповідного інтегрального індексу, який дозволяє узагальнити інформацію про якісно-кількісні параметри процесів, що відбуваються у сфері соціальної відповідальності підприємств, систематизувати цю інформацію за регіональною та галузевою ознакою, створити необхідну інформаційну базу для оцінки ефективності управління КСВ на державному рівні та вдосконалення заходів загальнодержавної регуляторної політики (стор. 178-197). *Наукову новизну висвітлено автором в таких одноосібних наукових працях:*

• Коваленко Є.В. Оцінювання стану управління корпоративною соціальною відповідальністю. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2016. №3. С. 27-39;

• Коваленко Є.В. Організаційно-інституційні детермінанти управління корпоративною соціальною відповідальністю // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. №10. С.158-161;

- удосконалив дефініційну сутність категорії «корпоративна соціальна відповідальність», відмінною рисою якої є ідентифікація змістовних характеристик КСВ та функцій, які розкривають роль соціальних ініціатив бізнесу в економічній системі, орієнтованість на аспект партнерських відносин бізнесу та держави, що, в свою чергу, впливає на управління КСВ (стор. 59) *Наукову новизну висвітлено автором в таких одноосібних наукових працях:*

• Коваленко Є. В. Корпоративна соціальна відповідальність як забезпечення стійкого розвитку бізнес-організацій // *Economic efficiency of business in the conditions of unstable economy: Collective monograph - Aspekt Publishing, Taunton, MA, United States of America, 2015. 332 p. С. 286-291;*

- Коваленко Є. В. Теоретичні засади державного регулювання корпоративної соціальної відповідальності. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 13. Ч.1. С.50-53;

- Коваленко Є. В. Еволюція відповідальності у бізнесі як відображення соціально-економічних процесів макrorівня. Вісник Одеського Національного університету. Економіка. 2015. Т. 20. Вип. 1/2. С.57-61;

- Коваленко Є.В. Еволюція корпоративної соціальної відповідальності. Економічні проблеми сталого розвитку: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. імені проф. Балацького О.Ф. (27 травня 2015 м. Суми) / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. Суми: СумДУ, 2015. С. 173–174;

- Коваленко Є.В. Чинники розвитку соціальної відповідальності бізнесу. Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали четвертої міжнар. наук.-практ. конф. (18 вересня 2015, м. Одеса). Одеса: Атлант, 2015. С. 350–351;

– удосконалив організаційно-економічний механізм управління КСВ, що на відміну від існуючих орієнтований на забезпечення сталого розвитку національної економіки і базується на встановленні партнерських відносин держави та бізнесу, проактивної позиції усіх учасників процесу розвитку КСВ з конкретизацією її принципів, методів та функцій (стор. 168-172). *Наукову новизну висвітлено автором в таких одноосібних наукових працях:*

- Коваленко Є. В. Організаційно-економічні аспекти вдосконалення управління КСВ. STABICONsystems – 2017: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (27-29 квітня 2017 р., м. Суми). СумДУ: Суми, 2017. С.63-65;

- Коваленко Є. В. Формування організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю. Економіка і Фінанси. 2017. № 2. С.47-57;

-удосконалив методичні засади організації управління КСВ, які, на відміну від існуючих, передбачають використання можливостей процесу партиципаторного бюджетування, завдяки якому забезпечується вплив держави на рівень активності та свідомості громадян і суб'єктів громадянського суспільства (п. 3.3). *Наукову новизну висвітлено автором в таких одноосібних наукових працях:*

- Коваленко Є.В. Взаємозв'язок сучасних моделей публічного управління та корпоративної соціальної відповідальності. Сучасні проблеми менеджменту: XII Міжнар. наук.-практ. конф. (28 жовтня 2016, Київ): тези доповідей / Національний авіаційний університет. Київ. 2016. С. 153–156;

- Коваленко Є. В. Формування організаційно-економічного механізму управління корпоративною соціальною відповідальністю. Економіка і Фінанси. 2017. № 2. С.47-57;

- Коваленко Є.В. Стимулювання розвитку корпоративної соціальної відповідальності // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. 2017. № 26. С.167-171;

– розвинув теоретико-методичні засади оцінювання рівня розвитку соціальної відповідальності бізнес-структур з метою формування ефективного організаційно-економічного механізму управління КСВ, що на відміну від інших враховує відмінності підприємств різних розмірів, доповнює систему показників індикаторами охоплення працівників колективними договорами, дозволяє розширити можливості аналізу та підвищити ефективність управлінських рішень (стор. 105-110). *Наукову новизну висвітлено автором в таких одноосібних наукових працях:*

- Коваленко Є. В. Особливості розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. Вип.7. 2015. URL: <http://www.global-national.in.ua/issue-7-2015/15-vipusk-7-veresen-2015-r/1202-kovalenko-e-v-osoblivosti-rozvitku-korporativnoji-sotsialnoji-vidpovidalnosti-v-ukrajini>;

- Коваленко Є. В. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. Вип. 9. 2016. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/28.pdf>;

– запропонував систематизацію інститутів КСВ, основу якої, на відміну від існуючих, склали виконувані ними функції та значення для розвитку відповідальності бізнесу на макрорівні. Зокрема, автором враховано сучасну політику енергозбереження, екстравертивні та інтровертивні інститути моніторингу (стор. 112). *Наукову новизну висвітлено автором в таких наукових працях у співавторстві:*

- Коваленко Є.В., Формування економічного механізму екологічного страхування в Україні /Є.В. Коваленко, О.О. Білопільська, Р.М. Сухоставець// Механізм регулювання економіки. – 2010. - №4 (50). - С. 192–197;

- Коваленко Є. В. Оцінка забезпечення організаційно-економічних засад у сфері поводження з ТПВ /Є.В. Коваленко, Г.О. Пересадько, Л.В. Старченко// Вісник Одеського Національного університету. - Економіка. - Т19. Вип. 3/2. Економіка. - 2014. - С.165 -169;

- Коваленко Є.В. Перехід до екологічно збалансованого ресурсозберігаючого розвитку як фактор підвищення ресурсоефективності регіону / Л.А.Кулик, Є.В. Коваленко// Сьвременни проблеми на региональному розвитку: збірники статій. Академічно издателство на Аграрния университет Пловдив, България. - 2014.- Т. 1. - С. 355–359;

- Коваленко Є.В. Сучасні загрози енерго- та ресурсоефективному розвитку економіки України / Коваленко Є.В., Сотник І.М., Дегтярьова І.Б.// Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 11(173). - С. 137–145;

• Коваленко Є.В. Реформування системи субсидій населенню в контексті сталого енергоефективного розвитку України /Є.В.Коваленко, І.М.Сотник, О.В. Харчишина// Актуальні проблеми економіки. - 2017. - № 1 (187). - С. 243–252.

Структура дисертації повністю узгоджується з її назвою, метою і завданнями. Дисертація належним чином оформлена, наукові положення викладені конкретно і логічно, висновки ґрунтуються на результатах власних досліджень автора. Усе вищевказане дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота є завершеною та цілісною науковою працею, а її змістовна побудова є послідовною та логічною.

Наукова цінність та практична значимість результатів дослідження

Наукові положення, висновки і рекомендації, які містить дисертаційна робота Коваленка Є.В. у своїй сукупності мають суттєве значення для економічної науки та господарської практики. Автором обґрунтовано власний підхід до формування механізму управління КСВ з метою посилення її ролі у сталому розвитку національної економіки.

У дисертаційній роботі, що рецензується, міститься важливий теоретико-методологічний концепт, а саме: для усвідомлення достеменною ролі, значення та наслідків КСВ для діяльності бізнес-організацій зазначений феномен доцільно розглядати через призму :

- а) сучасної місії бізнесу;
- б) морально-духовних засад діяльності інститутів економіки і суспільства;
- в) сучасних чинників набуття конкурентних переваг;
- г) нинішньої ролі соціальних ресурсів у забезпеченні стійкого розвитку;
- д) інтересів зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів бізнес-організацій.

Безперечно конкурентною перевагою проведеного дослідження є те, що зміст дисертації дозволяє не просто зрозуміти природу і значення КСВ, виклики та тенденції її розвитку, а головне — опрацювати науково-прикладний механізм управління соціально відповідальною діяльністю та запропонувати відповідний інструментарій.

Практична цінність проведеного дослідження полягає в розробці ефективного механізму державного регулювання соціальної відповідальності бізнесу, а також використанні механізмів КСВ підприємницькими структурами у процесі розвитку соціально складової їхньої діяльності. Наукові розробки автора є обґрунтованими і достовірними та знайшли своє практичне застосування у державних установах і у суб'єктів господарювання. Зокрема, обґрунтованість та достовірність дисертаційних положень забезпечено використанням значного обсягу матеріалів офіційної статистики України і підтверджено практичним впровадженням результатів роботи у діяльність Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Верховної Ради України; Департаменту

економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації; Громадської організації «Центр розвитку території та соціального маркетингу «Триторія»; ЖОАНК «Дорадчий центр»; ТОВ «Сумський машинобудівний завод» та в освітній процес Сумського державного університету.

Основні результати дослідження доповідались та одержали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зазначені положення дисертаційної роботи мають високу універсальність і можуть використовуватися при формуванні стратегії розвитку національної економіки.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях та в авторефераті

Основні підсумкові результати досліджень, висновки, теоретичні, методологічні та науково-методичні положення дисертаційної роботи опубліковані у 27 наукових працях загальним обсягом 11,5 друк. арк., у тому числі: 12 статей у фахових виданнях, (з них 10 у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз); 2 статті у наукових виданнях інших держав (включених до міжнародних наукометричних баз); 11 публікацій у збірниках матеріалів конференцій; 1 стаття - в іншому виданні. Публікації повністю відображають задекларовану новизну наукових досліджень та висновки і пропозиції, зроблені у роботі. Автореферат дисертації достатньою мірою висвітлює основні результати здійсненого дослідження. Обсяг друкованих праць і їх кількість відповідає вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Наукові результати, викладені у дисертації Коваленка Є. В., повною мірою оприлюднені до захисту.

Мова і стиль дисертації. Дисертаційна робота написана діловою українською мовою. Стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого роду. Структура дисертації узгоджується з її назвою, метою і завданнями дослідження.

Дискусійні положення і висновки, що викликають сумніви і можуть бути предметом обговорення під час захисту дисертації

Існують всі підстави вважати, що автор повною мірою справився з поставленими завданнями дослідження. Робота виконана на достатньо високому теоретико-методологічному рівні, проте, варто зауважити таке:

1) автор недоречно «приписує» важливий внесок у розробку теоретико-прикладних аспектів корпоративної соціальної відповідальності таким зарубіжним вченим як М. Фрідмен, Ф. Хайек. Зазначені, як і ціла низка інших науковців Заходу, насправді є якими прибічниками неолібералізму, економцентризму і для них характерним є повне несприйняття сучасної, цивілізованої філософії КСВ. Той же М. Фрідмен, на якого посилається дисертант, сприймає КСВ як проповідь «чистого соціалізму без усяких домішок», а бізнесменів, які сповідують ідеї КСВ, їдко наголошував

характеристиками маріонеток «у руках інтелектуальних сил, які підривали устої вільного суспільства протягом попередніх десятиліть»;

2) корпоративна соціальна відповідальність як явище, процес та інститут сучасної економічної системи не є ізольованою автономією. В реальній практиці цей феномен взаємодіє з іншими підсистемами, складовими (компонентами) забезпечення стійкого розвитку організацій. Тісним є зв'язок соціальної відповідальності організації та її корпоративної культури. Втім механізми, інструментарій емерджинальної взаємодії та узгодження розвитку зазначених вище інститутів не знайшли достатнього висвітлення в дослідженні, що рецензується;

3) робота, що рецензується, отримала б ще більший доробок у теоретико-прикладному плані за умови залучення до методологічного інструментарію феномену та поняття консолідована соціальна відповідальність. За використання останнього та імплементації його у загальну систему соціально відповідальних дій філософія соціальної відповідальності постає не тільки і не стільки як індивідуальна відповідальність окремих суб'єктів, а як спільна, загальна, консолідована відповідальність усіх учасників соціально-трудова відносин;

4) не зовсім коректно автором сформульовані окремі висновки, що містяться у дисертації та авторефераті. Деякі з них сформульовані власне не у формі висновків, яких дійшов автор дисертації, а у формулюванні того, що розробив здобувач, наприклад, сьомий висновок (стор. 218) — запропоновано методичні положення оцінювання рівня управління КСВ (і далі за текстом), восьмий висновок (стор. 218-219) — розроблено практичні пропозиції щодо сприяння розвитку КСВ (далі за текстом);

5) запропонована дисертантом структуризація інститутів корпоративної соціальної відповідальності (стор. 212) є авторською розробкою та заслуговує на увагу.

Водночас вважаємо, що поданий перелік інститутів та їх структуризація (класифікація) є не повними. До складу інститутів слід було б додати : інститути соціального діалогу та виробничої демократії; інституту соціального залучення; публічні інститути, у т.ч. інститути суспільного визнання соціально відповідальної поведінки;

6) автором визначена та обґрунтована методика оцінювання ефективності заходів КСВ (стор. 128-132), але разом з тим варто було б на конкретному прикладі розрахувати ефективність таких заходів;

7) автором досить часто робиться в роботі акцент на важливості державно-приватного партнерства (стор. 140-142), але в той же час відсутні конкретні напрями його реалізації на практиці з врахуванням особливостей ведення бізнесу.

Загалом, відмічені зауваження носять переважно дискусійний характер та не знижують науковий рівень, новизну та практичну цінність дисертаційної роботи Коваленка С.В. Останнє дозволяє зробити висновок про наукову зрілість автора та результативність проведеного ним дослідження.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Коваленка Євгена Володимировича «Організаційно-економічний механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю» є самостійним, цілісним, завершеним і логічно побудованим науковим дослідженням, що відзначається новими підходами у вирішенні наукових завдань, пов'язаних із формуванням механізму управління КСВ в Україні.

Поставлена мета і завдання дослідження досягнуті. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Автореферат та опубліковані праці відображають основні положення дисертації та отримані автором результати.

Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. За змістом, оформленням, актуальністю, новизною і науковими підходами дисертаційна робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема, пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 р. зі змінами та доповненнями, а її автор, Коваленко Є.В., заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
проректор з науково-педагогічної роботи
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

А.М. Колот